

Częstość występowania wybranych zaburzeń pigmentacji skóry u kobiet w wieku od 40 do 75 lat w zależności od ich wieku i statusu społeczno-ekonomicznego

Frequency of selected skin pigmentation defects in women aged 40 to 75 years, depending on their age and socio-economic status

WSTĘP

Rozwój i zdrowie człowieka zależą od czynników genetycznych i środowiskowych. Wśród czynników środowiskowych wyodrębnia się modyfikatory naturalne (biogeograficzne) i cywilizacyjno-kulturowe, wynikające głównie ze statusu społeczno-ekonomicznego (SES) [1]. Zwłaszcza te ostatnie mają dla człowieka współczesnego żyjącego w społeczeństwach postindustrialnych największe znaczenie. Wśród nich wyróżnia się przede wszystkim żywienie i aktywność fizyczną, ale także poziom urbanizacji miejsca zamieszkania (miasto/wieś), status materialny rodziny oraz wykształcenie i wykonywany zawód [2, 3].

Poziom stratyfikacji społecznej różnicuje wiele cech biologicznych człowieka. Stwierdzenie to jest udokumentowane i powszechnie akceptowane. Istnieje wiele badań potwierdzających, że dzieci z rodzin o wyższym SES szybciej rosną i wcześniej dojrzewają, są sprawniejsze motorycznie i psychicznie, są zdrowsze i dłużej żyją [4, 5, 6]. Reguła ta dotyczy niemal wszystkich współczesnych społeczeństw, jednak autorzy nie znaleźli w dostępnym piśmiennictwie informacji o związku SES z żadną z wad pigmentacji omawianych niniejszym artykule. A przecież, tak jak inne cechy biologiczne, pigmentacja i jej wady (odbarwienia i przebarwienia) podlegają podobnym uwarunkowaniom.

Dermatologia
i nauka

→ 274

STRESZCZENIE

Celem pracy było określenie częstości występowania pięciu wybranych wad pigmentacji u kobiet w zależności od ich wieku, wykształcenia i sytuacji materialnej. Materiał badawczy został zebrany drogą ankietową i obejmował 120 kobiet w wieku od 40. do 75. roku życia, studentek Uniwersytetu Trzeciego Wieku przy PWSZ AS w Wałbrzychu.

Stwierdzono, że najczęstszą wadą pigmentacji są przebarwienia po odczynach fototoksycznych (27,5%), a następnie piegi (23%), ostuda (21%), plamy soczewicowate (19%) i bielactwo nabyte (9,5%). Większą częstość wad pigmentacji stwierdzono u kobiet starszych, z gorszym wykształceniem i gorzej sytuowanych.

Słowa kluczowe: wady pigmentacji skóry, fototoksyczne przebarwienia, piegi, melasma, plamy soczewicowate, bielactwo, status społeczno-ekonomiczny

ABSTRACT

The aim of the study is to determine the prevalence of 5 selected pigmentation defects in women, depending on their age, educational status and financial situation. The research material was collected by use of survey and includes 120 women aged 40 to 75 years, students at the University of the Third Age PWSZ AS in Wałbrzych.

It has been found that the most frequently pigmentation defect was a discolouration resulting from phototoxic reactions (27.5%), followed by freckles (23.0%), melasma (21.0%), lentigo (19.0%) and vitiligo (9.5%). A larger number of pigmentation defects was observed in elder women, presenting lower education level and financial status.

Key words: skin pigmentation defects, phototoxic discolouration, freckles, melasma, lentigo, vitiligo, socio-economic status

KRZYSZTOF BORYSLAWSKI,
MARTYNA SIENKIEWICZ

Instytut Zdrowia
Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa
im. Angielusa Silesiusa
ul. Zamkowa 4, 58-300 Wałbrzych
mob. 693 082 508
e-mail: krzysztof.boryslawski@up.wroc.pl

otrzymano / received:

???.???.201?

poprawiono / corrected:

???.???.201?

zaakceptowano / accepted:

???.???.201?

Tabela 1. Występowanie wad pigmentacji w zależności od wieku badanych (podano nadwyżki lub niedobory liczebności obserwowanych w stosunku do oczekiwanych, a w nawiasie faktycznie zaobserwowane liczebności)

Wada pigmentacji	Wiek [lata]				Istotność	
	40-55 (n=42)		56-75 (n=78)			
	Występuje	Brak	Występuje	Brak	χ^2	p
Piegi	- 5,9 (20)	+ 5,9 (22)	+ 5,9 (54)	- 5,9 (24)	5,39	≤ 0,05
Ostuda (melasma)	- 4,9 (22)	+ 4,9 (20)	+ 4,9 (55)	- 4,9 (23)	3,91	≤ 0,05
Plamy soczewicowate	- 7,5 (18)	+ 7,5 (24)	+ 7,5 (55)	- 7,5 (23)	8,76	≤ 0,01
Bielactwo nabyte	- 7,6 (19)	+ 7,6 (23)	+ 7,6 (57)	- 7,6 (21)	9,11	≤ 0,01
Przebarwienia fototoksyczne	- 9,2 (10)	+ 9,2 (32)	+ 9,2 (45)	- 9,2 (33)	12,62	≤ 0,001

Tabela 2. Występowanie wad pigmentacji w zależności od wykształcenia badanych (objaśnienia jak w tabeli 1)

Wada pigmentacji	Wykształcenie				Istotność	
	Wyższe (n=96)		Średnie lub podstawowe (n=24)			
	Występuje	Brak	Występuje	Brak	χ^2	p
Piegi	- 5,4 (53)	+ 5,4 (43)	+ 5,4 (20)	- 5,4 (4)	6,37	≤ 0,02
Ostuda (melasma)	- 7,4 (39)	+ 7,4 (57)	+ 7,4 (19)	- 7,4 (5)	11,42	≤ 0,001
Plamy soczewicowate	- 6,8 (42)	+ 6,8 (54)	+ 6,8 (19)	- 6,8 (5)	9,64	≤ 0,01
Bielactwo nabyte	- 4,8 (4)	+ 4,8 (92)	+ 4,8 (7)	- 4,8 (17)	14,41	≤ 0,001
Przebarwienia fototoksyczne	- 6,4 (40)	+ 6,4 (56)	+ 6,4 (18)	- 6,4 (6)	8,54	≤ 0,01

Tabela 3. Występowanie wad pigmentacji w zależności od sytuacji materialnej badanych (objaśnienia jak w tabeli 1)

Wada pigmentacji	Sytuacja materialna				Istotność	
	Raczej dobra lub dobra (n=47)		Raczej zła lub średnia (n=73)			
	Występuje	Brak	Występuje	Brak	χ^2	p
Piegi	- 8,0 (10)	+ 8,0 (37)	+ 8,0 (36)	- 8,0 (37)	9,51	≤ 0,01
Ostuda (melasma)	- 8,1 (8)	+ 8,1 (39)	+ 8,1 (33)	- 8,1 (40)	10,10	≤ 0,01
Plamy soczewicowate	- 9,3 (22)	+ 9,3 (25)	+ 9,3 (58)	- 9,3 (15)	13,71	≤ 0,001
Bielactwo nabyte	- 8,9 (6)	+ 8,9 (41)	+ 8,9 (32)	- 8,9 (41)	12,75	≤ 0,001
Przebarwienia fototoksyczne	+ 5,8 (23)	- 5,8 (24)	- 5,8 (21)	+ 5,8 (52)	5,01	≤ 0,05

CEL PRACY, MATERIAŁ I METODY

Celem pracy była ocena częstości występowania niektórych wad pigmentacji skóry: ostudy, plam soczewicowatych, piegów, bielactwa nabytego oraz przebarwień po odczynach fototoksycznych, u kobiet w wieku od 40 do 75 lat w zależności od ich wieku, wykształcenia i sytuacji materialnej (samoocena).

Materiał badawczy został zebrany w okresie od lutego do kwietnia 2014 r. na podstawie wystandaryzowanego kwestionariusza ankietowego. Przed wypełnieniem ankiety na podstawie krótkiej ilustrowanej prezentacji objaśniono wszystkim badanym cechy charakterystyczne wad pigmentacji będących przedmiotem pracy. Zbadano 120 kobiet, studentek Uniwersytetu Trzeciego Wieku przy Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Wałbrzychu. Na podstawie mediany wieku analizowano materiał w dwóch kategoriach wieku: od 40 do 55 i od 56 do 75 lat. Dodatkowo oceniano (nieanalizowane w tej pracy) karnację skóry, częstość ekspozycji na promieniowanie ultrafioletowe oraz stosowanie leków i/lub kosmetyków mogących mieć wpływ na pojawianie się przebarwień, a także występowanie skłonności do przebarwień skóry w najbliższej rodzinie.

Porównanie częstości badanych wad przeprowadzono na podstawie tablic wielodzzielczych, obliczając nadwyżki liczebności obserwowanych w stosunku do teoretycznie

oczekiwanych. Na tej podstawie wyliczono wartości funkcji chi-kwadrat, oceniając jej istotność przy $p \leq 0,05$ (ryzyko błędu nie większe niż 5%).

ANALIZA WYNIKÓW

Najczęściej występującymi wadami pigmentacji są przebarwienia po odczynach fototoksycznych (27,5%). Kolejnymi wadami o zbliżonej częstości występowania są piegi (23%), ostuda (21%) i plamy soczewicowate (19%). Najrzadziej występuje bielactwo nabyte (9,5%).

Wraz z wiekiem zwiększa się liczba kobiet z wadami pigmentacji. Wszystkie analizowane wady występują istotnie częściej u kobiet w wieku od 56 do 75 lat, przy czym najbardziej istotna różnica dotyczy przebarwień po odczynach fototoksycznych (Tabela 1).

Wszystkie analizowane wady występują istotnie częściej u kobiet z wykształceniem średnim lub podstawowym, natomiast rzadziej u kobiet z wykształceniem wyższym (Tabela 2). Najbardziej istotne różnice dotyczą ostudy i bielactwa nabytego.

Badane wady pigmentacji występują istotnie częściej u kobiet, których sytuacja materialna jest raczej zła lub średnia, natomiast rzadziej u kobiet, których sytuacja jest raczej dobra lub dobra (Tabela 3). Jedynie przebarwienia po odczynach fototoksycznych występują istotnie częściej u kobiet, których sytuacja materialna jest raczej dobra lub dobra.

DYSKUSJA

W badanym materiale najczęściej występującą wadą pigmentacji były przebarwienia po odczynach fototoksycznych, następnie piegi, ostuda i plamy soczewicowate. Natomiast najrzadszą wadą jest bielactwo nabyte. Podobne rezultaty uzyskali między innymi Koźmińska-Kuborska [7], Wąsik i wsp. [8] i Viver [9].

Wraz z wiekiem zwiększa się liczba kobiet z wadami pigmentacji. Szczególnie dotyczy to przebarwień po odczynach fototoksycznych. Najmniejszy związek z wiekiem wykazuje ostuda. Większość autorów, m.in. Orłowski i wsp. [10], także uważa, że wady pigmentacji występują częściej u kobiet starszych.

Wszystkie wady pigmentacji występują częściej u kobiet z wykształceniem średnim lub podstawowym i gorzej sytuowanych materialnie. Jedynie przebarwienia po odczynach fototoksycznych występują istotnie częściej u osób lepiej sytuowanych. W dostępnej literaturze brak jest informacji dotyczących związku badanych wad pigmentacji z wykształceniem i statusem materialnym, co stwarza nowe, interesujące możliwości badawcze.

Wielu autorów, m.in. Koźmińska-Kuborska [7], Orłowski i wsp. [10] i Singer [11], uważa, że analizowane wady pigmentacji występują częściej u kobiet, które poddają się częstszym ekspozycjom na promieniowanie ultrafioletowe. Jest to prawdopodobnie właściwe wyjaśnienie rzadszego występowania tych wad pigmentacji u kobiet lepiej wykształconych i lepiej sytuowanych, ponieważ mają one większą świadomość konieczności unikania bezpośredniego, długiego kontaktu z promieniami słonecznymi oraz stosują odpowiedniej jakości kosmetyki ochronne. Dysponują też większymi środkami finansowymi na ich zakup.

W dostępnej literaturze nie znaleziono doniesień na ten temat. Wydaje się zatem, że warto kontynuować tego typu badania, oparte na większym liczebnie materiale i dotyczącym różnych grup społecznych. Badania takie miałyby ważny aspekt poznawczy, ale także praktyczny, gdyż kosmetolog, znając czynniki ryzyka, może na podstawie wywiadu oszacować prawdopodobieństwo wystąpienia danej wady u konkretnej osoby i być pomocnym w zapobieganiu tego rodzaju wadom pigmentacji.

LITERATURA

1. N. Wolański: *Rozwój biologiczny człowieka. Podstawy auksologii, gerontologii i promocji zdrowia*. Wydawnictwo PWN, Warszawa 2005.
2. T. Bielicki, Z. Welon, W. Żukowski: *Problem nierówności biologicznej warstw społecznych*, Materiały i Prace Antropologiczne, 109, 1988, 123-140.
3. J. Charzewski: *Spoleczne warunki rozwoju fizycznego dzieci warszawskich*. Wydawnictwo AWF w Warszawie, Warszawa 1983.
4. J. Charzewski, R. Przewęda: *Niektóre społeczne warunki rozwoju fizycznego i sprawności polskich dzieci*. [w:] *Rozwój sprawności fizycznej dzieci i młodzieży* (red. S. Pilicz), Wydawnictwo AWF w Warszawie, Warszawa 1988.
5. T. Łaska-Mierzejewska, E. *Antropologiczna ocena zmian rozwarstwienia społecznego populacji wiejskiej w Polsce w okresie 1967-200. Badania dziewcząt*. Wydawnictwo AWF w Warszawie, Warszawa 2003.
6. D. Puciato: *Differentiation of somatic and motoric development of children and adolescents in view of assessment of living conditions of their families*, Physical Culture & Tourism, vol. 17(3), 2010, 231-239.
7. A. Koźmińska-Kuborska: *Żarys kosmetyki lekarskiej*. Wydawnictwo PZWL, Warszawa 1978.
8. F. Wąsik, E. Baran, J. Szepietowski: *Żarys dermatologii klinicznej*. Volumed, Wrocław 1995.
9. A. Viver: *Atlas dermatologii klinicznej*. Wydawnictwo Elsevier Urban & Partner, Wrocław 2005.
10. M. Orłowski, J. Kursa-Orłowska, Z. Adamski: *Budowa prawidłowej skóry [w:] Dermatologia dla kosmetologów* (red. Z. Adamski, A. Kaszuba), Wydawnictwo Elsevier Urban & Partner, Wrocław 2010.
11. J. Singer: *Stońce w bezpiecznej dawce*, Beauty Forum, 6, 2012, 16-18.